PÄÄTÖKSET

NEUVOSTON PÄÄTÖS (YUTP) 2020/1656,

annettu 6 päivänä marraskuuta 2020,

unionin tuesta Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) toimille ydinturvan aloilla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen Euroopan unionin strategian täytäntöönpanon puitteissa

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 28 artiklan 1 kohdan ja 31 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Eurooppa-neuvosto hyväksyi 12 päivänä joulukuuta 2003 joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen Euroopan unionin strategian, jäljempänä 'strategia', jonka III luvussa on lueteltu toimenpiteitä, jotka on tarpeen toteuttaa sekä unionissa että kolmansissa maissa joukkotuhoaseiden leviämisen torjumiseksi.

(2) Unioni panee strategiaa aktiivisesti täytäntöön ja toteuttaa sen III luvussa lueteltuja toimenpiteitä erityisesti myöntämällä varoja monenvälisten järjestöjen, kuten Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA), johtamien erityishankkeiden tukemiseen.

(3) Neuvosto hyväksyi 17 päivänä marraskuuta 2003 yhteisen kannan 2003/805/YUTP ([1]). Yhteisessä kannassa kehotetaan muun muassa edistämään IAEA:n kattavien ydinmateriaalivalvontasopimusten ja lisäpöytäkirjojen tekemistä, ja unioni sitoutuu siinä pyrkimään siihen, että lisäpöytäkirjoista ja kattavista ydinmateriaalivalvontasopimuksista tehdään IAEA:n todentamisjärjestelmän standardi.

(4) Neuvosto hyväksyi 17 päivänä toukokuuta 2004 yhteisen toiminnan 2004/495/YUTP ([2]).

(5) Neuvosto hyväksyi 18 päivänä heinäkuuta 2005 yhteisen toiminnan 2005/574/YUTP ([3]).

(6) Neuvosto hyväksyi 12 päivänä kesäkuuta 2006 yhteisen toiminnan 2006/418/YUTP ([4]).

(7) Neuvosto hyväksyi 14 päivänä huhtikuuta 2008 yhteisen toiminnan 2008/314/YUTP ([5]).

(8) Neuvosto hyväksyi 27 päivänä syyskuuta 2010 päätöksen 2010/585/YUTP ([6]).

([1]) Neuvoston yhteinen kanta 2003/805/YUTP 17 päivältä marraskuuta 2003, joukkotuhoaseiden ja maaliinsaattamisjärjestelmien leviämisen estämistä koskevien monenvälisten sopimusten saattamisesta maailmanlaajuisiksi ja niiden vahvistamisesta (EUVL L 302, 20.11.2003, s. 34).

([2]) Neuvoston yhteinen toiminta 2004/495/YUTP, 17 päivältä toukokuuta 2004, IAEA:n ydinturvallisuusohjelman mukaisten toimien tukemiseksi ja joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n strategian panemiseksi täytäntöön (EUVL L 182, 19.5.2004, s. 46).

([3]) Neuvoston yhteinen toiminta 2005/574/YUTP, hyväksytty 18 päivänä heinäkuuta 2005, IAEA:n toimien tukemisesta ydinturvallisuuden ja todentamisen alalla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n strategian täytäntöönpanossa (EUVL L 193, 23.7.2005, s. 44).

([4]) Neuvoston yhteinen toiminta 2006/418/YUTP, hyväksytty 12 päivänä kesäkuuta 2006, IAEA:n toimien tukemisesta ydinturvallisuuden ja todentamisen alalla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n strategian täytäntöönpanossa (EUVL L 165, 17.6.2006, s. 20).

([5]) Neuvoston yhteinen toiminta 2008/314/YUTP, hyväksytty 14 päivänä huhtikuuta 2008, IAEA:n toimien tukemisesta ydinturvallisuuden ja todentamisen alalla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n strategian täytäntöönpanossa (EUVL L 107, 17.4.2008, s. 62).

([6]) Neuvoston päätös 2010/585/YUTP, annettu 27 päivänä syyskuuta 2010, IAEA:n toimien tukemisesta ydinturvallisuuden ja todentamisen alalla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n strategian täytäntöönpanon puitteissa (EUVL L 259, 1.10.2010, s. 10).

(9) Neuvosto hyväksyi 21 päivänä lokakuuta 2013 neuvoston päätöksen 2013/517/YUTP ([7]).

(10) Neuvosto hyväksyi 21 päivänä joulukuuta 2016 neuvoston päätöksen (YUTP) 2016/2383 ([8]) ja pidensi 8 päivänä kesäkuuta 2020 sen voimassaoloa neuvoston päätöksellä (YUTP) 2020/755 ([9]).

(11) Ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen (CPPNM) muutos tuli voimaan 8 päivänä toukokuuta 2016. Kaikki EU:n jäsenvaltiot sekä Euratom-yhteisö ovat ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen vuonna 2005 tehdyn muutoksen (ACPPNM) osapuolia. Unioni edistää edelleen muutoksen maailmanlaajuiseksi saattamista ja tehokasta täytäntöönpanoa, myös tukemalla IAEA:n ydinturvasuunnitelman 2018–2021 mukaisesti toteutettavia ydinturvatoimia.

(12) Vahvistaen, että vastuu valtion ydinturvasta kuuluu kokonaan kyseiselle valtiolle, unioni on sitoutunut jatkamaan ydinturvan vahvistamista sekä kansallisten turvatoimenpiteiden että kansainvälisen yhteistyön täytäntöönpanon kautta. Unioni jatkaa tukeaan IAEA:n toimille, joilla jäsenvaltioita avustetaan niiden pyynnöstä tehokkaiden ja kestävien kansallisten ydinturvajärjestelmien perustamisessa ja parantamisessa. Unionin tuki noudattaa siten ministerien julkilausumaa, joka annettiin IAEA:n päätoimipaikassa Wienissä 10–14 päivänä helmikuuta 2020 järjestetyssä toimien ylläpitämistä ja tehostamista käsitelleessä kansainvälisessä ydinturvakonferenssissa, sekä konferenssin havaintoja. Unioni edistää edelleen IAEA:n hallintoneuvoston 13 päivänä syyskuuta 2017 hyväksymän ja sen yleiskokouksessa 14 päivänä syyskuuta 2017 vahvistetun IAEA:n ydinturvasuunnitelman 2018–2021 täytäntöönpanoa. Unioni pyrkii säilyttämään IAEA:n ydinturvasuunnitelmien tukemista koskevien neuvoston aiempien yhteisten toimintojen ja päätösten täytäntöönpanon kestävyyden ja tehokkuuden,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

1. Strategian tehokkaan täytäntöönpanon jatkamiseksi unioni tukee Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) toimia, joilla pyritään

a) edistämään maailmanlaajuisia pyrkimyksiä kohti tehokasta ydinturvaa laatimalla kattavia ydinturvaa koskevia ohjeita ja edistämällä pyynnöstä tällaisten ohjeiden käyttöä vertaisarviointien, neuvontapalvelujen ja valmiuksien kehittämisen avulla, mukaan luettuna koulutus;

b) avustamaan asiaankuuluviin kansainvälisiin oikeudellisiin välineisiin liittymisessä ja niiden panemisessa täytäntöön sekä kansainvälisen yhteistyön ja tuen koordinoinnin tehostamisessa; ja

c) tukemaan IAEA:n valtuuksia toimia keskeisessä asemassa ja lisätä kansainvälistä ydinturva-alan yhteistyötä IAEA:n päätöksentekoelinten päätösten ja päätöslauselmien muodossa ilmaistujen jäsenvaltioiden prioriteettien mukaisesti.

2. Unionin rahoittamilla hankkeilla tuetaan seuraavia:

a) ensisijaiset ja monialaiset hankkeet ydinturvan alalla, kuten ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen muutoksen saattaminen maailmanlaajuiseksi, laitteistoturvallisuus ja tietotekniikkapalvelut sekä ydinturvakulttuurin edistäminen;

b) tiedonhallinta, jossa keskitytään ydinturvatarpeiden, -prioriteettien ja -uhkien arviointiin;

([7]) Neuvoston päätös 2013/517/YUTP, annettu 21 päivänä lokakuuta 2013, Kansainvälisen atomienergiajärjestön toimille ydinturvallisuuden ja todentamisen alalla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen EU:n strategian täytäntöönpanon puitteissa annettavasta unionin tuesta (EYVL L 281, 23.10.2013, s. 6).

([8]) Neuvoston päätös (YUTP) 2016/2383, annettu 21 päivänä joulukuuta 2016, unionin tuesta Kansainvälisen atomienergiajärjestön toimille ydinturvan aloilla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen Euroopan unionin strategian täytäntöönpanon puitteissa (EUVL L 352, 23.12.2016, s. 74).

([9]) Neuvoston päätös (YUTP) 2020/755, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2020, unionin tuesta Kansainvälisen atomienergiajärjestön toimille ydinturvan aloilla sekä joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen Euroopan unionin strategian täytäntöönpanon puitteissa annetun päätöksen (YUTP) 2016/2383 muuttamisesta (EYVL L 179I, 9.6.2020, s. 2).

c) materiaalien ja niihin liittyvien laitosten ydinturva, jossa keskitytään turvajärjestelyjen ja ydinmateriaalikirjanpidon ja -valvonnan tehostamiseen koko polttoainekierrossa sekä yhteenvetoasiakirjaan turvajärjestelyjä koskevien toimenpiteiden soveltamisesta covid-19-pandemian aikana;

d) viranomaisvalvonnan ulkopuolella oleviin materiaaleihin liittyvä ydinturva, jossa keskitytään institutionaalisten toimien infrastruktuuriin viranomaisvalvonnan ulkopuolella olevia materiaaleja varten;

e) ohjelmien kehittäminen ja kansainvälinen yhteistyö, jossa keskitytään koulutusohjelmien kehittämiseen;

f) sukupuoleen keskittyvä valmiuksien kehittäminen ja koulutus ydinturvan alalla.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimia tukevien 2 kohdassa tarkoitettujen hankkeiden täytäntöönpanossa on varmistettava unionin näkyvyys ja tämän päätöksen täytäntöönpanossa on varmistettava ohjelman asianmukainen hallinnointi.

4. Edellä 2 kohdassa tarkoitetut hankkeet toteutetaan kaikkien IAEA:han kuuluvien jäsenvaltioiden ja IAEA:han kuulumattomien jäsenvaltioiden hyödyksi.

5. Kaikkia hankkeen osia tuetaan proaktiivisilla ja innovoivilla tiedotustoimilla ja resursseja osoitetaan sen mukaisesti.

6. Yksityiskohtainen kuvaus 2 kohdassa tarkoitetuista hankkeista on esitetty tämän päätöksen liitteessä.

2 artikla

1. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, jäljempänä ’korkea edustaja’, vastaa tämän päätöksen täytäntöönpanosta.

2. IAEA panee 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut hankkeet teknisesti täytäntöön. Se suorittaa tämän tehtävän korkean edustajan valvonnassa. Tätä varten korkea edustaja sopii tarvittavista järjestelyistä IAEA:n kanssa.

3 artikla

1. Rahoitusohje 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi on 11 582 300 euroa.

2. Edellä 1 kohdassa vahvistetulla määrällä rahoitettavien menojen hallinnoinnissa noudatetaan unionin talousarvioon sovellettavia menettelyjä ja sääntöjä.

3. Euroopan komissio valvoo 1 kohdassa tarkoitetun rahoitusohjeen asianmukaista hallinnointia. Tätä varten se tekee IAEA:n kanssa rahoitussopimuksen. Rahoitussopimuksessa määrätään, että IEAE varmistaa unionin osuuden näkyvyyden sen suuruuden mukaisesti.

4. Euroopan komissio pyrkii tekemään 3 kohdassa tarkoitetun rahoitussopimuksen mahdollisimman pian tämän päätöksen voimaantulon jälkeen. Se ilmoittaa neuvostolle mahdollisista vaikeuksista tätä koskevassa prosessissa ja rahoitussopimuksen tekopäivästä.

4 artikla

1. Korkea edustaja tiedottaa neuvostolle tämän päätöksen täytäntöönpanosta IAEA:n säännöllisesti laatimien raporttien perusteella. Nämä raportit ovat perustana neuvoston suorittamalle arvioinnille.

2. Euroopan komissio toimittaa tietoja 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen hankkeiden toteuttamisen rahoitusnäkökohdista.

5 artikla

1. Tämä päätös tulee voimaan päivänä, jona se hyväksytään.

2. Tämän päätöksen voimassaolo päättyy 36 kuukauden kuluttua 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun rahoitussopimuksen tekopäivästä tai kuuden kuukauden kuluttua tämän päätöksen hyväksymispäivästä, jos rahoitussopimusta ei ole tehty kyseisen ajanjakson kuluessa.

Tehty Brysselissä 6 päivänä marraskuuta 2020.

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
M. ROTH

LIITE

1. Otsake 1: Ensisijaiset ja monialaiset hankkeet ydinturvan alalla

Hanke 1: Ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen vuonna 2005 tehdyn muutoksen (ACPPNM) saattaminen maailmanlaajuiseksi

Taustatietoa

Muutokseen liittymisen ja sen täytäntöönpanon helpottamiseksi IAEA antaa pyynnöstä lainsäädäntöön liittyvää ja teknistä tukea. Tähän sisältyy:

1. Avustaminen kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön laatimisessa, mukaan lukien kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten koulutuskurssien ja seminaarien järjestäminen, kahdenvälinen avustaminen kansallisten lakien laatimisessa ja henkilöiden kouluttamisessa.

2. Avustaminen valtion turvajärjestelyjen laatimisessa, täytäntöönpanossa ja ylläpitämisessä, mukaan lukien ydinturva-palvelujen kuten vertaisarviointien ja neuvontapalvelujen tarjoaminen sekä kansallisten ja alueellisten koulutuskurssien ja työpajojen järjestäminen, jossa tarkoituksena on valmiuksien kehittäminen ja tarvittavien henkilöresurssien kehittäminen, sekä yhdennettyjen ydinturva-alan tukisuunnitelmien (INSSP-suunnitelmat) kehittäminen ja täytäntöönpano.

Tavoitteet

Tavoitteina on antaa apua ydinturvan kehittämisessä ja edistämisessä maailmanlaajuisesti, mukaan lukien IAEA Nuclear Security Series -julkaisun ohjeiden laatiminen ja asiaankuuluva käyttö, edistää ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen (CPPNM) ja sen muutoksen, jäljempänä yhdessä 'A/CPPNM', maailmanlaajuiseksi saattamista sekä helpottaa tiedonvaihtoa ydinturvasta ja vahvistaa kansainvälistä oikeuskehystä.

Tulokset

1. ACPPNM:n tarkistaminen osapuolina olevien valtioiden konferenssissa vuonna 2021.

2. Kansainväliset, alueelliset ja kansalliset työpajat jäsenvaltioiden pyynnöstä CPPNM:n maailmanlaajuiseksi saattamisen edistämiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi.

3. Tiedotusmateriaalin laatiminen ACPPNM:ään liittymisen edistämiseksi.

Lopputulos

IAEA:n panos A/CPPNM:ään liittymiseen.

Hanke 2: Laitteistoturvallisuus ja tietotekniikkapalvelut

Taustatietoa

Tietoturva ja laitteistoturvallisuus on valtioille edelleen kriittinen tekijä niiden parantaessa ydinturvavalmiuksiaan.

Ydinturvassa keskitytään sellaisten rikosten tai tahallisten luvattomien toimien ehkäisemiseen, havaitsemiseen ja niihin reagoimiseen, joihin liittyy ydinmateriaaleja, muita radioaktiivisia materiaaleja, niihin liittyviä laitoksia tai niihin liittyviä toimia tai jotka on suunnattu näitä kohtaan. Vastuu valtion ydinturvasta kuuluu kokonaan kyseiselle valtiolle, jonka on varmistettava ydinmateriaalien, muiden radioaktiivisten materiaalien, niihin liittyvien laitosten ja niihin liittyvien toimien turvallisuus lainkäyttöalueellaan. Kukin valtio pyrkii saavuttamaan ydinturvan luomalla oman, kyseiselle valtiolle ominaisen ydinturvajärjestelmän. Tietokoneilla on keskeinen rooli ydinlaitosten turvallisen ja turvatun hallinnoinnin kaikissa näkökohdissa, mukaan lukien laitteistoturvallisuus ja turvajärjestelyjen ylläpitäminen. On erittäin tärkeää, että kaikki tällaiset järjestelmät suojataan asianmukaisesti haitallisilta tunkeutumisilta. Koska uhkien mekanismit ja ominaisuudet muuttuvat koko ajan, tietoturva ja laitteistoturvallisuus kehittyy jatkuvasti ja uusia uhkatekniikoita, -taktiikoita ja prosesseja syntyy jatkuvasti. IAEA toteuttaa toimia tämän jatkuvasti kehittyvän uhan torjumiseksi.

Tavoitteet

Laitteistoturvallisuus- ja tietoturvavalmiuksien parantaminen valtioissa.

Tulokset

1. Ajantasaisten tietojen ja laitteistoturvallisuutta koskevien ohjejulkaisujen täydentäminen ja ylläpitäminen IAEA Nuclear Security Series -julkaisussa (uudet ja päivitetyt ohjeasiakirjat) ja asiaan liittyvissä teknisissä asiakirjoissa ja julkaisuissa.

2. Ydinlaitosten laitteistoturvallisuutta käsittelevien asiantuntijakokousten järjestäminen tämän alan kehityksen seuraamiseksi.

3. Koulutuskurssit, harjoitukset ja työpajat.

4. Valtioille annettu tekninen apu laitteistoturvallisuuden alalla.

Lopputulos

1. IAEA:n panos tietoturva- ja laitteistoturvallisuusvalmiuksien parantamiseen valtioiden, toimivaltaisten viranomaisten ja laitosten tasolla, jotta voidaan tukea sellaisten tietoturvaloukkausten ehkäisemistä ja havaitsemista ja niihin reagoimista, joilla saattaa olla joko suora tai epäsuora haitallinen vaikutus ydinturvallisuuteen ja -turvaan.

2. Kansainvälisen yhteistyön parantaminen tuomalla yhteen asiantuntijoita ja päätöksentekijöitä edistämään laitteistoturvallisuutta koskevien tietojen ja kokemusten vaihtoa.

3. Ydinturvaa koskevan tietoturvan ja laitteistoturvallisuuden alan ohjeiden ja teknisten asiakirjojen julkaisujen ylläpitäminen.

Hanke 3: Ydinturvakulttuurin edistäminen

Taustatietoa

Ydinturvakulttuuri on monialainen lähestymistapa, jolla valmistellaan työntekijöitä sekä ulkoisia että sisäisiä uhkia vastaan siten, että heillä on halu ja motivaatio noudattaa vakiintuneita menettelyjä, noudattaa sääntöjä ja osoittaa valppautta. Koska useimmat ydinturvajärjestelmät ovat ihmisten suunnittelemia, hallinnoimia ja hoitamia, ydinturvajärjestelmän toimivuus on viime kädessä riippuvainen siihen liittyvistä ihmisistä. Ydinturvakulttuuri määritetään yhdeksi ydinmateriaalien ja -laitosten turvajärjestelyjen kahdestatoista perusperiaatteesta ACPPNM:ssä sekä yhdeksi perusperiaatteeksi radioaktiivisten materiaalien turvallisuutta ja turvajärjestelyjä koskevissa käytännesäännöissä. Ydinturvakulttuurin täytäntöönpano-oppaassa (julkaisu NSS N:o 7) määritellään ydinturvakulttuuri henkilöiden, organisaatioiden ja instituutioiden ominaisuuksien, asenteiden ja käyttäytymisen kokonaisuudeksi, joka toimii keinona tukea ja tehostaa ydinturvaa. Julkaisussa NSS N:o 7 määritellään käsite, kuvaillaan instituutioiden ja henkilöiden roolit ja vastuut ja esitetään ydinturvakulttuurin ominaisuudet, jotka edistävät tehokkaan ydinturvan saavuttamista.

Hankkeessa keskitytään tukemaan jäsenvaltioiden henkilöresurssien kehittämistä työpajojen, koulutuskurssien ja tietoisuutta lisäävien seminaarien avulla, tukemaan ydinturvakulttuurin itsearvioinnin toteuttamista ja edistämään kokemusten ja tietämyksen jakamista itsearviointivälineistä ja -menetelmistä sekä ydinturvakulttuurin hyvistä käytännöistä.

Tavoite

Valtioiden avustaminen niiden turvakulttuurin parantamisessa.

Tulokset

1. Ydinturvakulttuuria koskevien kansainvälisten työpajojen järjestäminen jäsenvaltioiden henkilöresurssien kehittämisen tukemiseksi.

2. Ydinturvakulttuuria koskevien ohjeiden sekä koulutusmateriaalin ja -välineiden, myös itsearviointivälineiden, kehittäminen ja vahvistaminen.

Lopputulos

Kokemusten, tietämyksen ja hyvien käytäntöjen kansainvälisen vaihtamisen edistäminen siltä osin kuin niissä on kyse tavoista kehittää, edistää ja pitää yllä vahvaa ydinturvakulttuuria, joka on yhteensopiva valtioiden ydinturvajärjestelmien kanssa.

2. Otsake 2: Tiedonhallinta

Hanke 1: Ydinturvatarpeiden, -prioriteettien ja -uhkien arviointi (yhdennettyihin ydinturva-alan tukisuunnitelmiin (INSSP-suunnitelmat) liittyvät käynnit)

Taustatietoa

IAEA avustaa yksittäisiä valtioita niiden pyynnöstä määrittämään ja käsittelemään ydinturvatarpeita kehittämällä ja panemalla täytäntöön yhdennettyjä ydinturva-alan tukisuunnitelmia (INSSP-suunnitelmat) ja kehittämällä itsearviointivälineitä. Vastuu valtion ydinturvasta kuuluu kokonaan kyseiselle valtiolle, jonka on varmistettava ydinmateriaalien, muiden radioaktiivisten materiaalien, niihin liittyvien laitosten ja niihin liittyvien toimien turvallisuus lainkäyttöalueellaan. IAEA tukee valtioiden pyrkimyksiä luoda tehokkaat ja kestävät ydinturvajärjestelmät, ja INSSP-suunnitelma on tehokas mekanismi tässä yhteydessä. INSSP-suunnitelma on oikeudellisesti sitomaton asiakirja, mutta sen hyväksymisen tai vahvistamisen valtion toimesta katsotaan olevan osoitus sitoumuksesta pyrkiä panemaan täytäntöön siihen sisältyviä sovittuja ydinturvaparannuksia. INSSP-suunnitelman tarkoituksena on auttaa valtiota ydinturvatoimiensa strategisessa suunnittelussa ja varmistaa valtion sitoutuminen ydinturvajärjestelmänsä vahvistamiseksi vaadittuihin parannuksiin. Siinä annetaan arvio valtion ydinturvatarpeista ja esitetään toimet, joita valtio toteuttaa tai aikoo toteuttaa, myös yhteistyössä tarvittaessa IAEA:n tai muiden kansainvälisten kumppanien kanssa.

INSSP-suunnitelma on laadittu yleiseksi kehykseksi ydinturvan aloista ja tavoitteista, jotka tarjoavat valtiolle järjestelmällisen toimintatavan ydinturvatarpeidensa määrittämiseksi. Aikomuksena on esittää valtiolle luonteeltaan strategisia, yleisiä ydinturvan osatekijöitä päätöksentekijöiden ohjaamiseksi sekä pitkän aikavälin strategisen suunnittelun tavoitteita omavaraisten ydinturvajärjestelmien luomiseksi. INSSP-suunnitelma on jäsennelty kuuden toiminta-alueen ympärille: 1) lainsäädännölliset ja sääntelypuitteet, 2) uhka- ja riskinarviointi, 3) turvajärjestelyt, 4) sellaisten rikosten ja muiden luvattomien toimien havaitseminen, joihin liittyy viranomaisvalvonnan ulkopuolelle jäävää materiaalia, 5) ydinturvatapahtumiin reagointi ja 6) valtion ydinturvajärjestelmän ylläpitäminen. INSSP-suunnitelmiin liittyvien käyntien lisäksi IAEA järjestää myös INSSP-yhteyshenkilöiden teknisiä kokouksia.

INSSP-prosessia tuetaan ydinturvan tiedonhallintajärjestelmällä (NUSIMS), joka on vapaaehtoinen järjestelmä, jonka tarkoitus on auttaa jäsenvaltioita tarkistamaan ydinturvainfrastruktuurinsa tilanne itsearvioinnin avulla sekä seuraamaan edistymistään tehokkaan ydinturvajärjestelmän luomisessa, ylläpitämisessä ja sen kestävyyden varmistamisessa. NUSIMS-järjestelmän tietorakenteessa otetaan huomioon keskeiset operatiiviset ydinturvan alat (NSA), ja se perustuu IAEA:n Nuclear Security Series -julkaisussa julkaistuihin ydinturvan perustekijöihin (Nuclear Security Fundamentals) ja suosituksiin.

Tavoitteet

Yksittäisten valtioiden ydinturvatarpeiden määrittäminen ja yhdistäminen yhtenäiseen asiakirjaan, johon sisältyvät tarvittavat ydinturvaparannukset, ja räätälöidyn kehyksen luominen valtion, IAEA:n ja mahdollisten avunantajien toteuttamien ydinturvatoimien koordinoinnille ja täytäntöönpanolle.

Kattavan tietofoorumin ylläpitäminen hyvän ymmärryksen luomiseksi valtioiden ydinturvatarpeista maailmanlaajuisesti ja ydinturvasuunnitelman täytäntöönpanon tukemiseksi.

Tulokset

1. INSSP-suunnitelmien kehittäminen ja täytäntöönpano.

2. Valtioiden käyttöön tarkoitetun vapaaehtoisen itsearviointimekanismin tai -välineen (NUSIMS) tarkistaminen ja sen muuttaminen INSSP-rakenteen mukaiseksi.

3. INSSP-yhteyshenkilöiden tekniset kokoukset.

4. INSSP-käyttöoppaan viimeistely.

Lopputulos

Pyynnön esittäneiden valtioiden ydinturvatarpeiden arviointi ja tuen antaminen ottamalla käyttöön suositeltujen ydinturvatoimien strateginen suunnittelu tehokkaan ydinturvajärjestelmän luomisen, ylläpitämisen ja kestävyyden varmistamiseksi, jotta valtioita voidaan auttaa A/CPPNM-velvoitteiden noudattamisessa.

3. Otsake 3: Materiaalien ja niihin liittyvien laitosten ydinturva

Hanke 1: Turvajärjestelyjen ja ydinmateriaalikirjanpidon ja -valvonnan tehostaminen koko polttoainekierrossa

Taustatietoa

Toimet, jotka liittyvät käytössä ja varastossa olevan ydinmateriaalin ydinturvaan, ydinpolttoainekierron ja siihen liittyvien laitosten eliniän aikaiseen ydinturvaan, mukaan lukien ydinmateriaalikirjanpito ja -valvonta ydinturvatarkoituksia varten, sekä A/CPPNM:n tekniseen täytäntöönpanoon. Järjestö laatii ohjeita sekä antaa pyynnöstä koulutusta ja apua valtioille ydinmateriaaliturvan tehostamiseksi käyttäen kirjanpitoa ja valvontaa. Hankkeessa keskitytään käsittelemään ”sisäpiiriuhkaa”. IAEA:n sisäpiiriuhkaohjelmassa annetaan ohjeita ehkäisevistä ja suojaavista ydinturvatoimenpiteistä sisäpiiriuhan lieventämiseksi. Hankkeessa käsitellään myös ydinmateriaalikirjanpitoa ja -valvontaa (NMAC). NMAC-järjestelmä auttaa torjumaan ja havaitsemaan ydinmateriaalin luvatonta siirtoa pitämällä yllä luetteloa kaikesta ydinmateriaalista, mukaan lukien tiedot sen sijainnista. NMAC-järjestelmän tärkein tavoite on pitää yllä täsmällisiä, oikea-aikaisia, täydellisiä ja luotettavia tietoja kaikista ydinmateriaaliin liittyvistä toimista (mukaan lukien siirrot) ja raportoida niistä. NMAC-järjestelmä otetaan laitoksen tasolla käyttöön kansallisen sääntelykehyksen yhteydessä, ja sitä valvoo valtion toimivaltainen viranomainen. Sitä ei tule sekoittaa kansalliseen ydinmateriaalien kirjanpito- ja valvontajärjestelmään (SSAC), joka on otettu käyttöön kansainvälisten valvontavelvoitteiden täyttämiseksi.

IAEA on panostanut merkittävästi resursseja kuvitteellisen Shapash Nuclear Research Institute -tutkimuslaitoksen (SNRI) kehittämiseksi. SNRI:n kehittämisen tärkeimpänä tarkoituksena oli pystyä kouluttamaan jäsenvaltioita ydinturvakysymyksistä paljastamatta arkaluonteista tietoa todellisista laitoksista ja vaarantamatta niiden turvatoimia. SNRI:n kolmiulotteinen (3D) malli on hyödyllinen väline ydinturvakoulutustarkoituksiin. SNRI:n jatkokehittämisen odotetaan tehostavan kolmiulotteisen mallin voimaa ja parantavan ydinturvakoulutuksen tuloksia. 3D-mallien ja virtuaalitodellisuuden käyttö koulutustarkoituksiin edellyttää kuitenkin erityistietämystä ja -resursseja. Koulutustavoitteet on tarpeen sovittaa tiiviisti yhteen niiden saavuttamiseksi käytettyjen teknologisten ratkaisujen kanssa. IAEA aikoo tutkia edelleen SNRI:n 3D-mallin mahdollisia vahvuuksia ja pitää yllä SNRI:hin liittyvän koulutusmateriaalin kehittämistä tulevaisuudessa.

Tavoitteet

Ohjeiden ja välineiden tarjoaminen sisäpiirin suorittaman ydinmateriaalin luvattoman siirron sekä ydinmateriaalin ja -laitosten sabotoinnin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Sen arvioiminen, mitkä niistä IAEA:n jäsenvaltioista, jotka prosessoivat, käsittelevät tai varastoivat ydinmateriaalia, käyttävät NMAC-järjestelmää, ja avun antaminen näiden valtioiden toimivaltaisille viranomaisille ja toimijoille NMAC-ohjelman onnistumisen varmistamiseksi. Sen arvioiminen, mitkä niistä IAEA:n jäsenvaltioista, joilla ei tällä hetkellä ole NMAC-järjestelmää, haluaisivat pyytää apua NMAC-ohjelman käyttöönotossa.

Tulokset

1. Nuclear Security Series -julkaisun ohjeiden ja verkko-opetusvälineiden tuottaminen sisäpiiriuhan torjumisesta sekä materiaalikirjanpidon ja -valvonnan tehostamisesta laitosten ydinturvatarkoituksia varten.

2. Tietoisuuden lisäämistä ja käytännön asioita koskevien koulutuskurssien järjestäminen.

3. NMAC:iin liittyvien, tietoisuuden lisäämistä ja käytännön asioita koskevien koulutuskurssien järjestäminen.

4. Shapash-virtuaalitodellisuutta koskevan koulutusvälineen jatkokehitys.

Lopputulos

Jatkuvan tuen antaminen, jotta valtioita voidaan auttaa luomaan tehokkaat ja kestävät kansalliset ydinturvajärjestelmät, joilla tuetaan sisäpiiriuhan torjuntaa sekä kirjanpidon ja valvonnan tehostamista laitosten ydinturvatarkoituksia varten.

Hanke 2: Koordinoidun tutkimushankkeen yhteenvetoasiakirja turvajärjestelyjä koskevien toimenpiteiden soveltamisesta covid-19-pandemian aikana

Taustatietoa

Tässä hankkeessa käsitellään kulunvalvonta- ja muiden ydinturvateknologioiden soveltamista pandemian aikana laitoksissa, joissa varastoidaan ja käytetään ydin- ja muuta radioaktiivista materiaalia, mukaan lukien ydinpolttoainekierron laitokset, tutkimus- ja tehoreaktorit ja radioaktiivisen materiaalin laitokset. Covid-19-pandemian kaltaisen pandemian aikana viruksen leviämisen minimoimiseksi toteutetut lääketieteelliset toimenpiteet voivat vaikuttaa olemassa olevien ydinturvateknologioiden ja -menettelyjen, kuten henkilöstön kulunvalvontatoimenpiteiden, tehokkuuteen ja jopa soveltamiseen. Muutokset täytäntöönpanoprotokollissa, olemassa olevien teknologioiden muuttaminen ja uusien teknologioiden mukauttaminen saattavat olla joissain tilanteissa aiheellisia covid-19-pandemiasta johtuvien haasteiden voittamiseksi. Hankkeessa tarkastellaan IAEA:n jäsenvaltioiden käyttökokemuksia kulunvalvonnan ja muiden ydinturvatoimenpiteiden käyttämisestä covid-19-pandemian aikana ja määritetään tähän liittyvät haasteet ja hyvät käytännöt. Sen jälkeen siinä pyritään määrittämään ydinturvateknologiat ja -menettelyt (myös kulunvalvonnan alalla), joita on parannettava, ja toteutetaan laboratorioarvioinnit mahdollisista muutoksista ja parannuksista ottaen lähtökohdaksi niiden täytäntöönpano covid-19-pandemian kaltaisissa olosuhteissa. IAEA helpottaa käyttökokemusten ja teknisten tietojen vaihtoa jäsenvaltioiden kesken, julkaisee hankkeeseen liittyviä raportteja ja tukee tutkimustyön tekemistä valikoiduissa jäsenvaltioiden laboratorioissa.

Tavoitteet

Hankkeella pyritään varmistamaan tehokkaat ydinturvatoimenpiteet ydinmateriaaleja ja muita radioaktiivisia materiaaleja käsittelevissä laitoksissa covid-19-pandemian kaltaisessa tilanteessa. Hankkeen tavoitteisiin sisältyvät erityisesti seuraavat:

1. Kulunvalvonnan ja muiden ydinturvatoimenpiteiden täytäntöönpanoa covid-19-pandemian aikana koskevien jäsenvaltioiden käyttökokemusten tarkastelu.

2. Asiaan liittyvien haasteiden ja hyvien käytäntöjen määrittäminen.

3. Olemassa olevien teknologioiden tai niiden käyttöön liittyvien menettelyjen muuttamisen tai uusien teknologioiden kehittämisen tarpeen tarkastelu covid-19-pandemiaan liittyvien lääketieteellisten vaatimusten huomioon ottamiseksi.

4. Teknisen arvioinnin tekeminen kulunvalvonta- ja muiden ydinturvateknologioiden ehdotetuista muutoksista ja hiljattain kehitetyistä tällaisista teknologioista pandemiaolosuhteiden huomioon ottamiseksi.

Tulokset

1. Hyvien käytäntöjen ja teknologiasuositusten opas ydinturvaa covid-19-pandemian aikana koskevien jäsenvaltioiden käyttökokemusten jakamiseksi.

2. Niiden teknologian alojen määrittäminen, joita on kehitettävä edelleen tehokkaan kulunvalvonnan ja muiden ydinturvatoimenpiteiden mahdollistamiseksi covid-19-pandemian kaltaisissa olosuhteissa.

Lopputulos

Tehostetut ydinturvatoimenpiteet ydinmateriaalin ja muun radioaktiivisen materiaalin ja laitosten varkauksien tai sabotoinnin estämiseksi pandemian kaltaisissa tilanteissa.

Sääntelyelinten ja toimialan parempi päätöksenteko, joka koskee kulunvalvonnan ja muiden ydinturvateknologioiden täytäntöönpanoa kriisin aikana.

4. Otsake 4: Viranomaisvalvonnan ulkopuolella oleviin materiaaleihin liittyvä ydinturva

Hanke 1: Institutionaalisten toimien infrastruktuuri viranomaisvalvonnan ulkopuolella olevia materiaaleja varten

Taustatietoa

Hankkeessa annetaan jäsenvaltioille pyynnöstä apua niiden toimissa luoda tarvittava infrastruktuuri ydinmateriaalin ja muun radioaktiivisen materiaalin laittoman kaupan torjumiseksi. Hankkeessa infrastruktuurille annettava tuki jaetaan palveluun infrastruktuuritarpeiden määrittämiseksi ja valtioille annettavaan tukeen niiden viranomaisvalvonnan ulkopuolella olevaan materiaaliin liittyviin ydinturvatapahtumiin reagointia koskevan ydinturvajärjestelmän perustamiseksi, täytäntöön panemiseksi, seuraamiseksi, arvioimiseksi ja ylläpitämiseksi. Valtion infrastruktuuritarpeet

arvioidaan joko IAEA:n kansainvälisen ydinturva-alan palvelun (INSServ) prosessin avulla tai laatimalla ydinturva-alan valmiussuunnitelma (Nuclear Security Response Roadmap). Yhtenä lisävastuualueena on antaa tukea valtioille, jotka haluavat panna täytäntöön ydinturvajärjestelmiä ja -toimenpiteitä suuria julkisia tapahtumia varten.

Tavoite

Valtioiden avustaminen tehokkaan institutionaalisen infrastruktuurin perustamisessa ja ylläpitämisessä, jotta voidaan tehostaa kansallisia pyrkimyksiä suojella ihmisiä, omaisuutta, ympäristöä ja yhteiskuntaa ydinmateriaalin ja muun radioaktiivisen materiaalin luvattomalta käytöltä.

Tulokset

1. Ydinturvainfrastruktuuria koskevien ohjejulkaisujen ja siihen liittyvien koulutusmateriaalien ja -välineiden laatiminen.

2. Tuen antaminen valtioille pyynnöstä niiden kehittäessä henkilö- ja teknologisia valmiuksia, jotta ne voivat pitää yllä tehokasta infrastruktuuria huolehtiakseen viranomaisvalvonnan ulkopuolelle jäävään ydinmateriaaliin ja muuhun radioaktiiviseen materiaaliin liittyvistä velvollisuuksistaan.

3. Toimia käsittelevälle työryhmälle annettavan tuen koordinointi.

4. IAEA:n tuen antaminen suuria julkisia tapahtumia koskevien ydinturvatoimenpiteiden täytäntöönpanolle.

Lopputulos

IAEA lisää osaltaan tietoisuutta tarpeesta luoda tehokas institutionaalinen infrastruktuuri valtiossa, jotta varmistetaan kansallisten ja kansainvälisten velvoitteiden täyttäminen.

Valtioilla on syvällinen käsitys viranomaisvalvonnan ulkopuolelle jäävään materiaaliin liittyvän ydinturvajärjestelmänsä vahvuuksista ja kehittämisalueista.

Valtioilla on selkeä aikasidonnainen suunnitelma viranomaisvalvonnan ulkopuolelle jäävään materiaaliin liittyvien toimintavalmiuksiensa kehittämiseksi.

5. Otsake 5: Ohjelmien kehittäminen ja kansainvälinen yhteistyö

Hanke 1: Koulutusohjelmien kehittäminen

Taustatietoa

Järjestöllä on tärkeä rooli sellaisten koordinoitujen koulutusohjelmien tarjoamisessa, joilla lujitetaan valtioiden valmiuksia perustaa ja pitää yllä ydinturvajärjestelmiä. Riittävä määrä pätevää ja motivoitunutta henkilöstöä on eräs tärkeistä edellytyksistä valtioiden ydinturvajärjestelmien perustamiseksi ja ylläpitämiseksi. Koulutus on tärkeä keino henkilöstön pätevyyden ja riittävän suorituskyvyn saavuttamiseksi. IAEA avustaa valtioita tarjoamalla valtioiden pyyntöihin ja tarpeisiin perustuvaa koulutusta sekä tukemalla ydinturvakoulutusohjelmien ja -koulutusorganisaatioiden perustamista, mukaan lukien ydinturvan tukikeskukset (NSSC).

Koulutuksen järjestelmällinen toimintatapa on koulutuksen toimintatapa, jossa edetään loogisesti ydinturvaan liittyvän työn tai roolin suorittamiseksi vaadittavien tietojen, taitojen ja asenteiden määrittämisestä koulutuksen kehittämiseen ja täytäntöönpanoon tällaisen osaamisen saavuttamiseksi ja tällaisen koulutuksen myöhempään arviointiin. Tässä hankkeessa keskitytään erityisesti verkko-opetuksen ja muiden tietokoneavusteisen koulutuksen välineiden käyttöön. Tässä hankkeessa ei rajoituta koulutuksen kehittämiseen, vaan siihen liittyy myös International Nuclear Security Education Network (INSEN) -verkoston (kansainvälinen ydinturvan koulutusverkosto) ja International Network for Nuclear Security Training and Support Centres (NSSC Network) -verkoston (ydinturvan koulutus- ja tukikeskusten kansainvälinen verkosto) kaltaisten verkostojen koordinointi.

Tavoitteet

Tämän hankkeen tavoitteena on edistää yhdennettyä lähestymistapaa henkilöresurssien kehittämiseen ydinturvan alalla ja auttaa valtioita luomaan valmiutensa kehittää ja panna täytäntöön tehokkaita ja kestäviä koulutusohjelmia henkilöresurssien kehittämiseksi ydinturvan alalla määritettyjen tarpeiden pohjalta.

Yhteistyön tehostaminen ja tiedonvaihdon lisääminen valtioiden kesken ydinturvaa koskevien koulutusohjelmien kehittämisen ja täytäntöönpanon osalta INSEN-verkoston ja International NSSC Network -verkoston sekä Nuclear Security Information Portal (NUSEC) -portaalin avulla.

Tulokset

1. Ydinturvaan liittyvän henkilöresurssien kehittämismenetelmän jakaminen valtioiden kanssa ja sen käyttö valtioissa.
2. Ydinturvan johtajuusakatemian (Leadership Academy for Nuclear Security) perustaminen.
3. Ydinturvakoulutuksen kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakaminen.
4. Jäsenvaltioiden tukeminen koulutuksen järjestelmällisen toimintatavan menetelmien soveltamisessa.
5. Tuen antaminen jatkuvan ja säännöllisen koulutustarveanalyysin toteuttamisessa, koulutuksen arvioinnissa ja koulutuskomiteoiden perustamisessa.
6. Tuen antaminen NSSC Network -verkoston toimille ja niiden koordinointi, jotta helpotetaan tietojen ja resurssien yhteiskäyttöä ja edistetään niiden valtioiden yhteistyötä, joilla on NSSC-keskus tai jotka ovat kiinnostuneita keskuksen kehittämisestä.
7. Tuen antaminen valtioille NSSC-keskusten perustamisessa ja käyttämisessä, jotta kansallisia ydinturvajärjestelmiä voidaan pitää yllä henkilöresurssien kehittämisohjelmien, teknisen tuen ja tieteellisen tuen avulla.
8. Niiden valtioiden alueellisen ja osa-alueellisen yhteistyön tukeminen, joilla on suunniteltuja tai toiminnassa olevia NSSC-keskuksia.
9. INSEN-verkosto.
10. Ydinturvan maisteriohjelma.
11. Ydinturva-alan koulut.
12. Ydinturvakoulutuksen yliopistotason jatkokurssit.
13. Opetusmateriaalit ydinturvan koulutusohjelmia varten.
14. Verkko-opetuskurssien tuottaminen kaikilla IAEA:n virallisilla kielillä, mukaan lukien käännökset.
15. Entisten verkko-opetuskurssien tarkistaminen, mukaan lukien käännösten tarkistaminen.

Lopputulos

Valtiot voivat tehokkaasti käynnistää ja panna täytäntöön toimenpiteitä kansallisten ydinturvajärjestelmiensä ylläpitämiseksi erityisesti henkilöresurssien kehittämisohjelmien, koulutuksen, teknisen tuen ja tieteellisen tuen avulla.

6. Otsake 6: Sukupuoleen keskittyvä valmiuksien kehittäminen ja koulutus ydinturvan alalla

Taustatietoa

Pääjohtaja Rafael Mariano Grossi käynnisti uraauurtavan fyysikon ja kaksi kertaa Nobelin palkinnon saaneen Marie Skłodowska-Curien kunniaksi nimetyn apurahaohjelman IAEA:n tapahtumassa, jossa juhlistettiin kansainvälistä naisten päivää maaliskuussa 2020. Tukemalla nuorten naisten koulutusta ja työkokemusta aloitteella pyritään kannustamaan heitä opiskelemaan ja työskentelemään ydintutkimuksen ja -teknologian tai ydinsulkuasioiden alalla. Apurahaohjelmassa myönnetään enintään kahden vuoden apurahoja naisille, jotka suorittavat tutkintoa ydintutkimuksen ja -teknologian tai ydinsulkuasioiden opinnoissa. Apurahan saajille tarjotaan myös mahdollisuus suorittaa työharjoittelu IAEA:ssa täydentääkseen opinnoissaan saavuttamaansa asiantuntemusta.

Tavoitteet

Marie Skłodowska-Curie -ohjelmalla pyritään inspiroimaan ja kannustamaan nuoria naisia luomaan ura ydintutkimuksen ja -teknologian ja ydinsulkuasioiden opinnoissa tarjoamalla erittäin motivoituneille ja lahjakkaille naispuolisille opiskelijoille apurahoja tutkinto-ohjelmia varten yhdessä IAEA:n työharjoittelumahdollisuuksien kanssa. Ohjelma edistää pitkällä aikavälillä sellaisten naispuolisten tieteen, tekniikan, suunnittelun ja matematiikan alan johtajien uuden sukupolven syntymistä, jotka vievät eteenpäin tieteen ja tekniikan kehitystä maissaan.

Tulokset

Ohjelmasta rahoitetaan vähintään 100 opiskelijan apurahat, joiden arvioidut kokonaiskustannukset ovat noin 4–6 miljoonaa euroa kahden vuoden ajanjaksolla.

Lopputulos

Tieteellisen koulutuksen ja työkokemuksen antaminen naisille, jotta voidaan edistää yhtäläistä edustusta ydinteknologioiden soveltamisessa yhteisiin globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi myös ydinturvan alalla.